

1. Inleiding

Nadat God met alle nakomelingen van eerst Adam en later Noach werkte, zien we dat Hij later één man uitkiest, Abraham, en hem vraagt te vertrekken uit het land van de Chaldeeën, naar een land dat God hem zal wijzen. Dat is het land Kanaän, dat God aan hem en zijn nakomelingen als bezit belooft. Als deze nakomelingen in Egypte tot een groot volk zijn uitgegroeid, verlost God hen en brengt hen naar dat land. Ze krijgen de opdracht om, als Gods getuigen, hét voorbeeld in de wereld te zijn, zodat alle volken leren wie God is. Profeten wijzen hen er steeds op dat zij in het land wonen met een bijzondere functie in de wereld: heilig — wat wil zeggen apart van andere volken, aan God gewijd. Dat loopt anders, en in plaats van een voorbeeld te zijn, nemen zij het voorbeeld van hun buurvolken over. En dus brengt God hen uiteindelijk terug naar Babel, als ballingen. In de Schrift is Babel, met de als synoniem gebruikte begrippen Chaldeeën (van oorsprong een etnische groep) en Sinear (een landstreek), al vanaf de torenbouw in Genesis een beeld van een 'wereldse' levensstijl, menselijke wijsheid en het in opstand komen tegen Gods geboden. De mensen bouwden de stad Babel, omdat zij niet over de gehele aarde verspreid wilden raken, hoewel God gezegd had dat zij de aarde moesten vullen. De taalverwarring zorgde ervoor dat zij zich alsnog verspreidden.

Vraag 1: Waarom wordt het volk door God teruggebracht naar Babel?

De boodschap van Jesaja

Het eerste deel van het boek Jesaja speelt zich af in de nadagen van het volk in Gods land. Het noordelijke rijk Israël wordt door Assyrië weggevoerd, ook als les voor het zuidelijke rijk Juda. Ook Juda wordt door Assyrië aangevallen, maar ondanks al hun tekortkomingen toont God dat Hij in staat is hen te redden — ook van de wereldmachten — als zij volledig op Hem vertrouwen. Jeruzalem wordt op wonderbaarlijke wijze van een grote vijandige legermacht gered.

Vraag 2: Hoe heeft God Jeruzalem gered?

Naast woorden van veroordeling voor hun gedrag, zien we in Jesaja prachtige vergezichten over hoe het leven zal zijn onder het bewind van een rechtvaardige Koning, de ware nakomeling van David, de Messias, Gods Gezalfde. Maar wat niet meteen duidelijk wordt, is hoe je van het hier en nu komt tot een Messiaans Rijk. Het volk is er immers niet klaar voor. De bevrijding van Jeruzalem heeft het volk niet verdiend. Sterker nog, de wonderbaarlijke redding heeft hen de indruk gegeven dat ze juist door kunnen gaan op de ingeslagen weg. Ze zijn niet beter dan andere volken, en dus behandelt het volgende deel van Jesaja een oplossing hiervoor, en tegelijk een oplossing voor alle volken. In hoofdstuk 39 lezen we dat de koning, Hizkia, te horen krijgt dat de koning van Babel (het rijk dat Assyrië op zou volgen) in de toekomst Jeruzalem wèl in zal nemen en Hizkia's zonen als ballingen in Babel zullen leven. Dat is ook gebeurd, zoals ook Jeremia voorzegt heeft dat het volk de koning van Babel zeventig jaar zou dienen en als ballingen naar Babel zou worden gebracht.

In het tweede deel van het boek Jesaja, vanaf hoofdstuk 40, wordt geschreven alsof de ballingschap al een feit is. Ze zijn niet meer vrij, maar worden overheerst in een vreemd land. De bekende woorden van Psalm 137 zijn in die tijd geschreven. Een gevangene weet tot wanneer hij vast moet zitten, maar een balling weet niet dat er een einde aan zijn ballingschap komt; het is uitzichtloos. Het volk heeft zijn lessen inmiddels geleerd, maar zonder Gods hulp komen ze niet vrij. Hij belooft hen door Jesaja echter dat er toch een bevrijding komt.

Lees met deze achtergrond Jesaja 40:1-11.

Mogelijk herkent u in een aantal verzen in dit Bijbelgedeelte, woorden die we in de evangeliën tegenkomen. God troost Zijn volk, er komt een verandering in hun lot. De "goede boodschap" in vers 9 in de Griekse vertaling van het Oude Testament het woord *euangelizō* waar het Nederlandse woord 'evangelie' van is afgeleid. Marcus verwijst naar de belofte in Jesaja als hij zijn boek begint: "Het begin van het Evangelie van Jezus Christus, de Zoon van God" (Mar 1:1).

Vraag 3: In Jesaja 41:8 en 9 spreekt God tot een dienaar (in sommige vertalingen als knecht vertaald). Wie is deze dienaar of knecht?

De boodschap van troost voor Gods volk wordt vervolgens echter uitgebreid tot een boodschap van heil voor alle volken. Die begint bij Jesaja 41:21 met het beeld van een rechtszaak. God daagt als het ware alle volken voor het gerecht, om te tonen dat zij hun vertrouwen alleen in Hem zouden moeten stellen. Israël is Gods eigen getuige, die Hij oproept om Zijn zaak te steunen. En de volken mogen laten zien waar zij hun vertrouwen in stellen. Het is een thema dat een aantal malen voorkomt in de hoofdstukken 40 tot en met 55. De volken stellen hun vertrouwen in hun afgoden, voorwerpen die ze zelf gemaakt hebben. En Jesaja

maakt de mensen die daarop vertrouwen in toenemende mate belachelijk. In de eerste van deze passages, Jesaja 41 vanaf vers 21, voert God als bewijs aan dat Hij de geschiedenis voorzegt, en daagt de afgoden uit dat ook te doen.

Lees tegen deze achtergrond Jesaja 41:21-24.

Maar er volgt alleen stilte. Dan komt God met Zijn bewijs. Hij laat een verlosser optreden, of beter, Hij laat twee verlossers optreden.

Gods verlossers

In het volgende vers (25) is dat een machtige heerser uit het noordoosten. In de meeste Nederlandse vertalingen staat dat hij Gods naam zal aanroepen, maar een betere vertaling (die we ook op andere plaatsen in de Bijbel tegenkomen) is dat God hem "bij zijn naam zal aanroepen", en dat zullen we ook iets verder in deze studie zien. De tweede Verlosser wordt nu nog een Dienaar genoemd. "Zie, Mijn Knecht, Die Ik ondersteun, Mijn Uitverkorene, in Wie Mijn ziel een welbehagen heeft" (Jes 42:1). Hier hebben de vertalers het woord 'Knecht' gebruikt, maar het is hetzelfde Hebreeuws woord dat een hoofdstuk eerder met 'Dienaar' vertaald is. Nu is de Dienaar iemand uit het volk genomen, iemand in wie God welbehagen heeft; of zoals in een andere vertaling staat "in wie God vreugde vindt". We zien deze woorden ook in het Nieuwe Testament aangehaald.

Lees de beide gelegenheden in het Mattheüs-evangelie dat er een stem uit de hemel spreekt: Mattheüs 3:16-17 en 17:5.

Deze stem verbindt twee verzen in het Oude Testament. Het eerste deel, "Mijn geliefde Zoon", komt uit Psalm 2, en gaat over de Messiaanse Koning die in de toekomst regeren zal. Het tweede deel van de zin komt uit deze profetie van Jesaja over de Dienaar. Deze twee rollen, Koning en Dienaar, worden dus gekoppeld aan Jezus, al zullen de mensen die de boodschap hoorden dit op dat moment niet begrepen hebben. Hij is zowel de Messiaanse Koning uit de Psalm — al zal dat pas in de toekomst openbaar worden — als deze Dienaar in Jesaja 42. Hiermee wordt het duidelijk dat deze profetie over Jezus gaat.

Lees voor u verder gaat eerst Jesaja 42:1-9.

Vraag 4: Waaruit blijkt dat de komst van deze Knecht een goed bericht is voor alle volken?

De eerste vier verzen van deze profetie over de Knecht die God zal roepen, worden door Mattheüs geciteerd, waarmee hij wil laten zien dat in Jezus deze profetie in vervulling is gegaan. Daarbij is het verband ook opvallend: de Joodse leiders willen Hem ombrengen. Omdat de Griekse vertaling van het Oude Testament (de Septuaginta — afgekort LXX) juist hier behoorlijk afwijkt van het Hebreeuws, heeft Mattheüs een andere vertaling gebruikt die veel beter aansluit.

Vergelijk Jesaja 42:1-4 met Mattheüs 12:18-21, en let op de grotere verschillen.

Mogelijk is het u opgevallen dat de eerste twee verzen goed vergelijkbaar zijn. Ook het begin van het derde vers komt overeen, maar dan is een stukje wegge-
laten en zijn er meer verschillen. De laatste zin over de kustlanden (in het Grieks: de heidenen) komt overeen met de LXX. Het derde vers spreekt over iemand die voor de zwakke opkomt, met zachtmoedigheid en medeleven. In het Hebreeuws is het woord voor 'riet' een staf waarop je kunt steunen (zie Jesaja 36:6). De Griekse vertaling wijst met het woord voor 'riet' op iets kleiner, ook een rietpen. Hiermee maakt Mattheüs in dit vers een subtiele wijziging. De geknakte pen zal niet gebroken worden. Een vaspit was voor een olielamp, en als die walmt geeft de lamp geen licht. Met deze beschrijving past Mattheüs het toe op het Joodse volk. Dat had Gods licht in de wereld moeten zijn. De schriftgeleerden waren het die getrouw Gods woord overschreven en doorgaven. Maar de pen is geknakt, de vaspit walmt. Toch zal Jezus die niet uitdoven en breken, totdat "het recht dankzij hem overwint" (NBV). De Joodse leiders zoeken bewijzen om Hem op basis van Gods verordeningen (het recht) te kunnen veroordelen. Daartegenover toont Mattheüs ons de Knecht die werkelijk Gods wil volgt. Het falende getuigenis van Israël zal pas gedoofd worden als Gods maatstaven volledig door de Knecht, Jezus, zijn geopenbaard. Op zijn Naam zullen de heidenen hopen.

Samenvattend zien we dat God hier goed nieuws brengt. Voor de gevangenen in ballingschap is er weer uitzicht, maar ook voor de niet-Joden, de heidenen, komt nu iemand die hen een begrip van God zal bijbrengen.

2. Gods plan beschreven

In deel 1 zagen we dat Jesaja twee verlossingen noemt. Hij beschrijft de verlossing van een volk in uitzichtloze ballingschap in Babel. Bij nadere bestudering blijkt echter dat deze ballingschap model staat voor een veel groter probleem:

Vraag 5: Wat is dit veel grotere probleem?

Door de zonde volgt de dood, en vanaf Adam zijn mensen niet in staat zich daaraan te ontworstelen. God zou de koning van Perzië roepen om een einde te maken aan de ballingschap en het volk te bevrijden. Deze koning is een beeld (of een voorafschaduw) van de Knecht die God roepen zou om een einde te maken aan de slavernij aan de zonde met de dood tot gevolg. Door deze vergelijking te maken wordt ons de ernst duidelijk gemaakt van het zich niet kunnen houden aan Gods maatstaven, dat dit een volledig uitzichtloze situatie is, en dat we zelf niet in staat zijn daaruit te ontsnappen. Er is echt iets groots voor nodig.

Wat daarbij opvalt, is dat het niet gaat over de wijze waarop mensen beter moeten leren de Wet te houden, maar de macht van God tegenover de onmacht van

afgoden, gecombineerd met een optreden van de ware Verlosser als Dienaar, zonder menselijke trots. Hoewel wij onder afgoden vaak uitsluitend de primitieve beelden verstaan die de andere volken aanbaden, verstaat de Bijbel daaronder alles waar de mens zijn vertrouwen op stelt naast God, maar ook het aanbidden van God op een andere manier dan voorgeschreven (zoals met het gouden kalf). In onze moderne wereld zijn er nog genoeg van zulke afgoden, zonder dat we meteen hoeven te denken aan primitieve volken.

Door Jesaja beschrijft God eerst Zijn plan op hoofdlijnen, om het daarna meer in detail toe te lichten. Dit plan vinden we vanaf 42:18 en tot en met 44:23. We zien in het volgende schema dat daar de twee verlossingen naast elkaar gezet worden, met een gelijke indeling.

Babel	Hoofdstuk	De zonde	Hoofdstuk
Een volk in gevangenschap	42:18-25	Een volk onder de zonde	43:22-24
Bevrijding	43:1-8	Bevrijding	43:25-44:5
De HEERE, Verlosser en enige God in tegenstelling tot afgoden	43:9-13	De HEERE, Verlosser en enige God in tegenstelling tot afgoden	44:6-20
Verlossing uit Babel	43:14-21	Verlossing van zonde	44:21-23

Lees tegen deze achtergrond Jesaja 42:18-25.

Vraag 6: Hier is voor de derde keer sprake van een dienaar of knecht. Wie is de dienaar in Jes 42:19?

Overigens komen we deze dienaar regelmatig in deze hoofdstukken tegen. Jesaja heeft in eerste instantie tot Gods volk Israël gesproken. Het zou daarom niet juist zijn om de kolom over Babel toe te passen op Israël en de kolom over de zonde toe te passen op ons. De beide verlossingen zijn in eerste instantie gesproken tot Gods volk Israël, maar uiteraard, zoals we in de inleiding gezien hebben, betekent deze tweede verlossing ook een boodschap van heil voor niet-Joden (het evangelie). De bevrijding uit Babel beschrijft de ondergang van dat rijk en een terugkeer naar het eigen land ("ter wille van u heb Ik iemand naar Babel gezonden" — 43:14), terwijl voor de bevrijding van de zonde God tot het volk zegt "Ik, Ik ben het Die uw overtredingen uitdelgt omwille van Mijzelf, en aan uw zonden denk Ik niet" (43:25).

Lees Jesaja 44:21-23.

In dit overzicht op hoofdlijnen wordt de verlosser niet genoemd. God wordt beschreven als Degene Die verlossen zal. Maar in de praktijk wordt dit uitgevoerd door iemand die Hij roept; en dat zien we als de details toegelicht worden. Voor de verlossing uit Babel is dat Kores, de koning van Perzië. Hij wordt bij de naam genoemd — reden voor velen om te concluderen dat dit later geschreven moet zijn. Maar we zagen dat Gods bewijs van Zijn macht tegenover de afgoden juist was dat Hij iemand bij de naam zou roepen.

De twee die geroepen worden

De volgende hoofdstukken in Jesaja geven Gods plan in detail weer. Hier wordt duidelijk dat God Kores roept om Babel te overwinnen, terwijl de Knecht (of Die-naar) door God geroepen wordt om de zonde en de dood te overwinnen.

	Kores	Knecht
De verlosser wordt voorgesteld	44:24-28	49:1-6
Aangesteld en geleid door God	45:1-8	49:7-13
Gods onderliggende bedoeling	45:9-13	49:14-16
Gods redding voor Israël en de heidenen	45:14-22	49:17-26
Gods doel met de slavernij met het antwoord van de knecht	45:23-25	50:1-3 50:4-11
Gods zorg voor Zijn uitverkoren volk	46	51:1-16
Babel tegenover Sion	47	51:17-52:12
Verlossing van Babel / Zonde	48:1-22	52:13-53:12

God begint in dit gedeelte te spreken over Zijn almacht, om vervolgens Kores bij naam te noemen en hem als Zijn herder aan te stellen (Jesaja 44:28). In hoofdstuk 45:1 noemt God hem Zijn gezalfde. Het woord 'gezalfde' is de vertaling van het Hebreeuwse *masjich* (messias) of het Griekse *christos* (christus).

Vraag 7: Waarom wordt deze heidense vorst gezalfde (messias) genoemd?

In deze studie gaat het vooral om de Knecht, en de verlossing van zonde en dood. We zullen daarom niet zozeer kijken naar de eerste kolom in de tabel hierboven, maar springen meteen naar Jesaja 49. De eerste verzen van dit hoofdstuk worden in sommige Bijbels voorzien van het kopje "Tweede profetie aangaande de knecht van de Heer". Daarbij is er iets opvallends. Waar Kores door God geïntroduceerd werd, zien we hier dat de Knecht zichzelf voorstelt. Daar is een reden voor. Kores was een werktuig in Gods handen. Hij voerde precies uit waar God

hem voor nodig had, maar niet omdat hij zich dat bewust was. Hij had zijn eigen menselijke redenen om te handelen zoals hij deed, maar het sloot precies aan bij wat God nodig had om Zijn volk te verlossen. Bij de Knecht is dat echter anders. Die is zich volledig bewust waartoe Hij geroepen is; dat zien we ook later in het boek Jesaja. Jezus spreekt ook over "de werken die de Vader Mij gegeven heeft om die te volbrengen" (Joh 5:36).

Het getuigenis van de Knecht

Lees Jesaja 49:1-6 wat de Knecht van zichzelf getuigt.

Vraag 8: Wat getuigt de Knecht van zichzelf?

Hij krijgt hier de naam Israël, maar uit het vervolg blijkt dat het niet over het volk als geheel kan gaan, want dat moet Hij juist redden. Israël als geheel was niet aan de rol van knecht toegekomen. Het had gefaald, zoals we aan het begin van deze studie al zagen. Nu heeft God Eén in het bijzonder uit dat volk uitgekozen om de ware Knecht te zijn, en in de eerste plaats Zijn volk te bevrijden. God had al aangekondigd dat hij Zijn macht zou tonen door Zijn volk uit Babel te bevrijden, maar de Knecht gaat nog veel verder in zijn getuigenis van Gods luister.

De apostel Johannes komt hier veelvuldig op terug. Hij getuigt ervan hoe Jezus Gods heerlijkheid getoond heeft: "Ik heb U verheerlijkt op de aarde. Ik heb het werk volbracht dat U Mij gegeven hebt om te doen" (Joh 17:4). Het woord 'verheerlijken' is hetzelfde Griekse woord als in de Griekse vertaling van Jesaja 49:3. Hier is de ware Knecht aan het woord, die niet gefaald heeft in zijn roeping, maar die werkelijk de wereld Gods heerlijkheid getoond heeft. Ook heeft Hij getoond dat God een verlossende God is, door het kruis. Zoals Paulus later zou schrijven: "Want het woord van het kruis is voor hen die verloren gaan wel dwaasheid, maar voor ons die behouden worden, is het een kracht van God" (1 Kor 1:18). Die kracht wordt in het klein getoond in de verlossing uit Babel, maar uiteindelijk in het verlossen van de mensheid uit de zonde. De grootheid of verheerlijking waar Johannes over schrijft, komt ook tot uitdrukking in het bekeren van mensen om hen tot discipelen te maken. Jezus zegt: "Als u in Mij blijft en Mijn woorden in u blijven, vraag wat u maar wilt en het zal u ten deel vallen. Hierin wordt Mijn Vader verheerlijkt, dat u veel vrucht draagt en Mijn discipelen bent" (Joh 15:7-8). Weer zien we hetzelfde woord 'verheerlijken'.

Vraag 9: Waarom is de Knecht zo somber, alsof zijn taak mislukt is (Jes 49:4)?

Jesaja sprak in eerste instantie over de verlossing van het volk: de afvallige knecht die verlost zou worden door de volmaakte Knecht. Maar diens roeping gaat verder dan dat: "En nu zegt de HEERE, Die Zich Mij vanaf de moederschoot tot Knecht heeft geformeerd om Jakob tot Hem terug te brengen ... Hij zei: Het is te gering dat U voor Mij een Knecht zou zijn om op te richten de stammen van

Jakob en om hen die van Israël gespaard werden, terug te brengen" (Jes 49:5,6). De verlossing zou veel verder gaan: niet alleen maar het volk bevrijden, maar de gehele wereld tot God brengen: "Ik heb U ook gegeven tot een Licht voor de heidenvolken, om Mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde. Zo zegt de HEERE, de Verlosser van Israël, zijn Heilige, tegen de verachte Ziel, tegen Hem van Wie het volk een afschuw heeft, tegen de Knecht van heersers: Koningen zullen het zien en opstaan, vorsten — zij zullen zich voor U neerbuigen, omwille van de HEERE, Die getrouw is, de Heilige van Israël, Die U verkozen heeft" (Jes 49:6,7). Deze woorden "verachte ziel" wijzen vooruit naar de gedetailleerde beschrijving in de vierde Knechtprofetie, waar we in een volgend deel op terug zullen komen.

Messias en Knecht

Bij Jezus' eerste komst zal het verband tussen de Knecht uit Jesaja en de Gezalfde (Messias, Christus) in één persoon geen vanzelfsprekendheid zijn geweest. Voor wie alléén het Oude Testament kent, is dit niet zo duidelijk. Het valt dan ook op, dat dit vanaf het eerste moment nadrukkelijk wordt aangegeven. Jezus wordt als baby van iets meer dan een maand oud naar de tempel gebracht, waar de oude Simeon de openbaring krijgt dat Jezus de Messias, de Gezalfde, is. Hij looft God en citeert uit Jesaja 49: "want mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien, die U bereid hebt voor de ogen van alle volken, een licht om de heidenen te verlichten en om Uw volk Israël te verheerlijken" (Luk 2:30-32). Tot grote verbazing van Jozef en Maria verklaart Simeon, door de leiding van de Geest, hier dat Jezus zowel de Gezalfde is als de Knecht. Deze woorden uit de evangeliën laten duidelijk zien, dat de gelovige in die dagen moest leren begrijpen, wat voor ons achteraf meer vanzelfsprekend is, namelijk dat Jezus kwam als Koning, als Messias/Christus, maar ook als Knecht om Gods verlossingswerk tot stand te brengen, waardoor Gods grootheid getoond zou worden.

Antwoorden op de vragen

1. Omdat zij niet leven naar het voorbeeld van hun voorvader Abraham, en falen als getuigen van God. 2. Door 185.000 militairen te doden (zie Jesaja 37). 3. De knecht hier is Gods volk Israël (meer in het bijzonder Juda). 4. Meerdere keren worden de heidenvolken (niet-Joden) genoemd, ook de "kustlanden" m.a.w. de uithoeken van de aarde. 5. Mensen die uitzichtloze slaven zijn van zonde en dood. 6. Dit is weer het volk dat blind (ziet Gods hand niet) en doof (hoort Gods woord niet) is. 7. Kores is als verlosser een voorafschaduwing van Christus. Hij is geroepen voor een taak, en daarom als gezalfde beschreven. 8. De Knecht getuigt dat Hij door God geroepen is. 9. De scharen volgen Jezus, maar dat wordt beschreven alsof dat alleen maar zo is vanwege de tekenen die Hij doet. De weerstand neemt toe en eindigt met de roep "Kruisig hem".